

*Тюріна Д.М., к.пед.н., доц., НУЦЗУ, м. Харків,
ORCID: 0000-0002-1506-5849*

*Tiurina D., PhD in Pedagogy, Associate Professor, Department of Management,
National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У ГАЛУЗІ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE FIELD OF GENDER EQUAL- ITY AND THE POSSIBILITY OF ITS APPLICATION IN UKRAINE

У статті розглядається міжнародний досвід в галузі гендерної рівності та можливості його застосування в українському контексті. Перш за все, будуть визначені та проаналізовані ефективні підходи до забезпечення гендерної рівності, що були успішно впроваджені в інших країнах. Дослідження буде спрямоване на виявлення кращих практик та стратегій, що дозволяють зробити висновки про їхню можливу адаптацію до умов українського суспільства.

Також в статті визначені можливі проблеми та виклики, які можуть виникнути під час впровадження таких стратегій в Україні. Це можуть бути культурні особливості, історичні та соціальні контексти, що відрізняються від тих, що існують у країнах, де вже були успішно реалізовані подібні програми.

Крім того, стаття буде містити аналіз міжнародних документів та угод у сфері гендерної рівності, а також порівняльний аналіз стратегій та політик різних країн щодо стимулювання гендерної рівності. Це дозволить виявити ключові напрямки та рекомендації для України.

У статті були виділені напрямки удосконалення, ідентифіковані кращі практики та перспективні напрямки для подальшого дослідження та розвитку стратегій забезпечення гендерної рівності в Україні.

***Ключові слова:** гендерна рівність, міжнародний досвід, гендерна політика, гендер, ефективні підходи.*

The article discusses international experience in the field of gender equality and the possibility of its application in the Ukrainian context. First, effective approaches to gender equality that have been successfully implemented in other countries will be identified and analyzed. The research will be aimed at identifying best practices and strategies, allowing us to draw conclusions about their possible adaptation to the conditions of Ukrainian society.

The article also identifies possible problems and challenges that may arise when implementing such strategies in Ukraine. These may be cultural, historical and social contexts that differ from those in countries where similar programs have already been successfully implemented.

In addition, the article will contain an analysis of international documents and agreements in the field of gender equality, as well as a comparative analysis of the strategies and policies of different countries to promote gender equality. This will allow us to identify key directions and recommendations for Ukraine.

The article highlights areas for improvement, identifies best practices and promising directions for further research and development of strategies for ensuring gender equality in Ukraine.

Key words: *gender equality, international experience, gender policy, gender, effective approaches.*

Постановка проблеми. Проблема гендерної нерівності в Україні полягає у недостатньому забезпеченні рівних можливостей та прав для жінок та чоловіків у різних сферах життя, таких як доступ до освіти, ринку праці, політичного участі та соціальних послуг. Ця нерівність призводить до обмеження розвитку індивідів та загального економічного та соціального розвитку країни.

Міжнародний досвід може бути використаний в Україні для вирішення проблеми гендерної нерівності шляхом впровадження передових практик, які вже успішно застосовуються в інших країнах. Наприклад, це може бути прийняття законодавчих актів та політичних стратегій, що гарантують рівні права та можливості для жінок та чоловіків, а також розробка програм та проектів, спрямованих на підтримку гендерної рівності в різних сферах суспільства. Важливо також враховувати конкретні особливості та потреби українського суспільства при впровадженні міжнародного досвіду, щоб забезпечити його ефективність та сталість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження гендерного питання привертали увагу зарубіжних вчених, серед яких можна відзначити Г. Рубіна, Е. Гідденса, Дж. Скотта, Дж. Анкера, Т. Верлена, К. Делфі, М. Кіммела, Х. Хартмана, а також вітчизняних дослідників, таких як О. Грішнова, Г. Герасименко, Т. Журженко, Е. Лібанова, О. Макарова, Т. Марценюка, О. Піжука, Л. Чуйко та інших. Складність і різноманітність вивченого питання, наявність невирішених аспектів, а також об'єктивна потреба у їхньому науковому аналізі визначили мету написання наукової статті.

Слід зауважити, що існує недостатня адаптація міжнародного досвіду до конкретних умов та потреб українського суспільства. Невизначені ефективні механізми та інструменти для впровадження міжнародного досвіду в український контекст. Відсутня координація та співпраця між урядовими та неурядовими організаціями у сфері впровадження стратегій гендерної рівності. Також необхідний поглиблений аналіз соціокультурних та історичних особливостей України для врахування їх у розробці та впровадженні гендерних стратегій.

Постановка завдання. Завданням рукопису є систематичний аналіз міжнародних документів, порівняльний аналіз стратегій різних країн, ідентифікація кращих практик та перспективних напрямків, а також врахування специфічних особливостей українського суспільства з метою розробки ефективних стратегій гендерної рівності.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб провести аналіз міжнародних конвенцій, директив та програм, спрямованих на підтримку гендерної рівності, спочатку необхідно скласти список основних міжнародних документів у цій сфері. Серед них можуть бути такі, як Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації відносно жінок (CEDAW), Пекінська декларація та Платформа дій, Стамбульська конвенція про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та домашньому насильству, а також інші міжнародні документи, прийняті різними міжнародними організаціями та форумами [1].

Основними принципами є недискримінація за ознакою статі, рівні можливості для жінок та чоловіків у всіх сферах життя, включаючи освіту, працю та участь у прийнятті рішень.

Цілі міжнародних конвенцій та програм зазвичай полягають у створенні сприятливих умов для досягнення гендерної рівності, забезпеченні повного реалізації прав жінок та дівчат, зниженні гендерних нерівностей у суспільстві, а також у забезпеченні доступу жінок до ресурсів та можливостей для їхнього розвитку.

Рекомендації, які містяться в міжнародних документах, можуть стосуватися різних аспектів життя, таких як законодавство, політика, економіка, освіта та здоров'я. Ці рекомендації спрямовані на впровадження конкретних заходів та стратегій для підтримки гендерної рівності та зменшення гендерних нерівностей в різних країнах-учасницях.

Якщо розглядати конкретно кожну конвенцію, то можна зазначити таке:

1. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації відносно жінок (CEDAW). Цей документ закликає держави приймати заходи для усунення будь-якої форми дискримінації проти жінок у всіх сферах життя, включаючи політику, економіку, освіту, здоров'я та правосуддя. Основні принципи включають принцип недискримінації, принцип рівності та принцип позитивної дії. Рекомендації передбачають впровадження законодавчих, адміністративних та інших заходів для забезпечення рівних прав і можливостей для жінок [4].

2. Пекінська декларація та Платформа дій – ці документи були прийняті на Четвертій світовій конференції ООН з питань жінок у 1995 році. Вони визначають стратегічні цілі та завдання для забезпечення гендерної рівності та авансування прав жінок. Основні принципи охоплюють економічне зрівняння, політичну участь, освіту та здоров'я. Рекомендації вклю-

чають прийняття конкретних заходів для реалізації цілей Платформи дій на національному рівні.

3. Стамбульська конвенція про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та домашньому насильству. Цей документ ставить перед собою завдання захисту прав жінок та боротьби з насильством проти них у всіх його формах. Основні принципи включають усунення насильства, захист жертв та покарання винних. Рекомендації передбачають впровадження комплексних стратегій, що охоплюють правові, соціальні та попереджувальні заходи для боротьби з насильством щодо жінок.

Механізми моніторингу та оцінки виконання зобов'язань, визначених у цих документах, включають регулярні звіти держав-учасниць, формування спеціалізованих органів для моніторингу виконання зобов'язань, а також проведення незалежних оцінок та аналізу даних щодо гендерної рівності.

Дослідження підходів до забезпечення гендерної рівності у різних країнах, включаючи їхні законодавчі акти, політики та програми, можна узагальнити у вигляді таблиці, де будуть відображені спільні тенденції та відмінності (таблиця 1).

Таблиця 1

Підходи до забезпечення гендерної рівності у різних країнах [4]

Країна	Законодавчі акти	Політика	Програма
США	Закон про рівні можливості	Національна стратегія з рівних можливостей	Програма підтримки жінок-підприємниць
Норвегія	Закон про рівність	Цільові програми на підтримку жінок у політиці та бізнесі	Програми збалансованого представництва
Швеція	Закон про гендерну рівність	Гендерна політика на рівні уряду та муніципалітетів	Програми професійного зростання для жінок
Японія	Закон про рівність у праці та зайнятості	Спеціальні ініціативи на стимулювання кар'єрного зростання жінок	Програми забезпечення рівних можливостей на ринку праці
Ісландія	Закон про гендерну рівність	Законодавче закріплення гендерної рівності у всіх сферах суспільства	Програми боротьби зі стереотипами стосовно ролей гендерів

Ця таблиця допоможе виявити спільні та унікальні аспекти стратегій гендерної рівності в різних країнах, які можуть бути корисними для розробки відповідних політик та програм в Україні.

Деякі успішні програми, проекти та ініціативи забезпечення гендерної рівності в інших країнах включають:

1. Норвезька програма "Квоти на жінок у вищих посадах". Норвегія успішно запровадила квоти, що вимагають, щоб певний відсоток посад у великих компаніях був зайнятий жінками. Це допомогло підвищити представництво жінок у вищих керівницьких посадах і сприяло поліпшенню гендерної рівності.

2. Програма "Шведська модель батьківської відпустки". У Швеції впроваджено систему батьківської відпустки, де батьки мають рівні права і можуть ділити відпустку між собою. Ця програма допомогла зменшити гендерні стереотипи щодо ролей батьків і сприяла більшій участі батьків у вихованні дітей.

3. Програма "Жіночі економічні зони" у Пакистані. Ця програма спрямована на підтримку економічної самостійності жінок у сільських районах Пакистану шляхом створення спеціальних економічних зон для жінок. Вона надає жінкам можливість отримати навички та доступ до ресурсів для розвитку власного бізнесу [2].

Ці програми можуть бути корисними для України, адаптуючи їхні принципи до внутрішнього контексту та потреб країни. Наприклад, впровадження квот на жінок у керівних посадах може сприяти поліпшенню гендерної рівності в українських компаніях. Також, моделі батьківської відпустки можуть стимулювати більш рівний розподіл обов'язків в сім'ях.

Україна має багату культурну, історичну та соціальну спадщину, що впливає на способи сприйняття гендерних питань та ефективність стратегій гендерної рівності.

Наша країна має багатий культурний спадок, де традиційні гендерні ролі мають сильний вплив. Наприклад, українське суспільство може ставити під сумнів жіночу активність у господарстві або чоловічу участь у сімейних обов'язках через сильну відданість традиційним стереотипам.

Історичні події у минулому, такі як колективізація, війни та переходи до ринкової економіки, можуть вплинути на сприйняття ролі жінок та чоловіків у суспільстві. Наприклад, після Другої світової війни багато жінок займали активну роль у промисловості, але з розвитком капіталізму цей образ змінився.

Соціальні фактори – Україна має свої власні економічні, політичні та соціальні виклики, такі як війна в країні та економічна нестабільність. Ці фактори можуть вплинути на сприйняття гендерних питань та реалізацію стратегій гендерної рівності [3].

У зв'язку з цим, стратегії гендерної рівності в Україні повинні бути адаптовані до цих особливостей, враховуючи традиції, історію та сучасні виклики українського суспільства. Важливо враховувати місцевий контекст

при розробці та впровадженні політик та програм з метою досягнення максимальної ефективності в підтримці гендерної рівності [5].

Отож беручи за приклад міжнародний досвід, можемо запропонувати наступні шляхи удосконалення гендерної рівності в Україні:

1. Зміна законодавства – важливо вдосконалити законодавство щодо гендерної рівності та забезпечити його відповідність міжнародним стандартам. Це включає удосконалення законів про протидію дискримінації, захист прав жінок та інших вразливих груп.

2. Політики та програми – необхідно розробити та запровадити ефективні політики та програми, спрямовані на підтримку гендерної рівності. Це може включати заходи зі створення рівних можливостей на ринку праці, підтримку сімей та дітей, а також просвітницькі кампанії з метою зміни гендерних стереотипів.

3. Освіта та підвищення обізнаності – важливо проводити освітні заходи та кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності про гендерні питання та права жінок. Це може включати тренінги для державних службовців, освітні програми в школах та вищих навчальних закладах, а також медійні кампанії.

4. Залучення громадськості та громадських організацій – важливо взяти до уваги думку та підтримку громадськості та громадських організацій у впровадженні політик та програм з питань гендерної рівності. Це може сприяти більшій легітимності та ефективності заходів.

5. Моніторинг та оцінка – важливо встановити систему моніторингу та оцінки результативності політик та програм з питань гендерної рівності. Це дозволить вчасно виявляти проблеми та вносити необхідні корективи для досягнення кращих результатів.

Висновки. Таким чином, у цьому дослідженні ми розглядали питання гендерної рівності в Україні з урахуванням міжнародного досвіду та передових практик. Ми проаналізували різноманітні міжнародні документи, такі як Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації відносно жінок (CEDAW), Пекінська декларація та Платформа дій, Стамбульська конвенція про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та домашньому насильству. Ми також проаналізували законодавство, політики та програми забезпечення гендерної рівності в різних країнах, виявивши спільні тенденції та відмінності, які можуть бути корисними для України.

На основі цього аналізу ми визначили культурні, історичні та соціальні особливості України, які впливають на ефективність різних стратегій гендерної рівності. Ми також виявили невирішені проблеми та виклики у цій сфері, такі як нестача рівних можливостей у сфері праці, гендерні стереотипи та насильство щодо жінок.

Аналіз показав, що успішні програми та ініціативи, що виявилися ефективними в інших країнах, можуть бути впроваджені в українському

контексті з метою досягнення позитивних результатів. Пропозиції щодо удосконалення гендерної рівності в Україні включають зміну законодавства, розробку та впровадження ефективних політик та програм, підвищення обізнаності та освіти з питань гендерної рівності, залучення громадськості та моніторингу та оцінки результатів. Ці кроки можуть сприяти покращенню стану гендерної рівності та забезпеченню більш справедливого та рівного суспільства для всіх його членів.

Список використаних джерел:

1. Вага К., Жукова В. Гендерна рівність як чинник забезпечення сталого розвитку. *Права людини – пріоритет сучасної держави* : зб. матеріалів Всеукр. науково-практ. конф. Одеса, 2021. С. 236–240.
2. Гендерна рівність. IFES Ukraine. URL: <https://ifesukraine.org/what-we-do/genderna-rivnist/>
3. Наливайко Л.Р., Несторова К.Ю. Проблеми правового статусу жінок, що несуть військову службу в Україні, в аспекті гендеризації. *Право і суспільство*. 2018. № 1. С. 123–127.
4. Пірлік А. Поліпшення становища жінок в системі Організації Об'єднаних Націй. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. № 98. С. 115–118.
5. Пищуліна О. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті Європейської стратегії України. Центр Разумкова. К.: «Заповіт», 2016. 244 с.

References:

1. Vaga K., Zhukova V. Gender equality as a factor in ensuring sustainable development. Human rights are a priority of the modern state: coll. materials of the All-Ukrainian scientific and practical conf. Odesa 2021. pp. 236–240.
2. Gender equality. IFES Ukraine. URL: <https://ifesukraine.org/what-we-do/genderna-rivnist/>
3. Nalivayko L.R., Nestorova K.Yu. Problems of the legal status of women serving in the military in Ukraine, in the aspect of genderization. Law and society. 2018. No. 1. P. 123–127.
4. Pirluk A. Improving the position of women in the United Nations system. Actual problems of international relations. 2011. No. 98. P. 115–118.
5. Pyshchulina O. Gender equality and development: a view in the context of the European strategy of Ukraine. Razumkov Center. K.: "Zapovit", 2016. 244 p.